

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f5.— of meer contribueeren of een gift in éénschenken van f100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De opleiding van de candidaat Indische Ambtenaar. — Uit O.-Indische Mail. — Perskroniek. — Van Vreemde Koloniën. — Ingezonden. — Officieel. — Inhoud Tijdschriften. — Feuilleton.

Mededeelingen.

I. Van de „Afdeling 's-GRAVENHAGE”:

Voordracht over Suriname met Lichtbeelden,

te houden door

den WelEd.Geb. Heer F. ALMEROOD

in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt
te 's-Gravenhage,

op MAANDAG 27 Januari 1908.

des avonds te 8 uur.

Toegang Vrij.

Namens het Bestuur:

Mej. E. A. HAIGHTON,
2de Secretaresse.

II. Van de „Afdeling AMSTERDAM”.

Voordracht met Lichtbeelden,

te houden door

den Heer C. DEN HAMER,

(Oud Insp. Int. Ond.)

In het „American Hotel” op Vrijdag 24 Januari 1908,

's avonds 8 uur.

ONDERWERP:

Causerie over Midden-Java.

Namens het bestuur:

Mr. H. SMEENGE, voorz.
Mr. J. W. SIKMAN, secr.

III. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Buitengewone Algem. Vergadering der Vereeniging

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, ten 2 ure n.m.

in het „HOTEL DE LA STATION”, Stationsplein S.S.

te Utrecht.

Agenda:

1. Rapport van de commissie, benoemd bij

het besluit der Alg. Verg. van 29 Aug. '07, in zake de Indische restaurant Laan van Meerdervoort 195.

2. Voorstel om bij de aflossing der in 1900 aangegane obligatie-leening van f5000 een deel van het legaat Post te gebruiken. (De behandeling van dit punt op de agenda der Alg. Verg. van 29 Aug. werd naar aanleiding van het hierboven sub. 1 genoemde uitgesteld.)

3. Wijzigingen in Statuten en Huish. Reglement der Vereeniging (zie concepten en amendementen in vorige Kol. Weekbladen).

4. Rondvraag.

B

Hoofdbestuursvergadering

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, des voormiddags
ten elf ure

in het „HOTEL de la Station” te Utrecht.

II. Het Dag. Best. der Ver.:

N. VAN ZUYLEN-TROMP

Voorzitter.

P. H. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,

Onder-Voorzitter.

F. Ph. SCHRÖDEN,

Penningmeester.

H. E. PRINS,

Secretaris.

De Opleiding der Candidaat Indische Ambtenaren.

(aangeboden)

(Vervolg en Slot.)

Zooals reeds in het vorig nummer van het Kol. Weekblad is genoemd, heeft de Regeering tenminste iets praktisch reeds gevegd, n.l. het paardrijden; hier blijft het echter alleen bij vergen, van tegemoetkoming is geen sprake, niettegenstaande de Indologen Vereeniging in een rekest, in Juni 1907 verzonden, daarom gevraagd heeft, naast het verleenen van geweren, revolvers en patronen door den staat, om te leeren schieten, wat wellicht van evenveel nut kan zijn als 't paardrijden. Hoe gemakkelijk is 't niet voor de Regeering om de C. I. A. in dit laatste te steunen. b. v. door een huzaar of artillerist, op de hoogte hiervan, te detacheren tot het les geven daarin en eenige ongebruikte paarden afstaan, of wel door aan de manege te Leiden een subsidie te verleenen om de Cand. Ind. Ambt. van de hoge kosten van 't rijden te verlossen.

Dan ontbreekt nog de zorg voor de ontwikkeling tot mensch van de C. I. A. Hoe weinigen van hen worden lid van het studentencorps, om als zoodanig een betere leiding te genieten, zich te ontwikkelen tot mensch; in '07 sloot slechts 1/8 gedeelte zich bij het corps aan; de anderen bleven ronddolen in 't oude kringetje, ten minste de meesten onder hen; alleen verschilden zij

van H. B. S.-jongens door de meerdere vrijheid en wat daaru't voortvloeit, en doordat zij ingeschreven waren als student. Dit is zeker een hard oordeel te noemen, de waarheid is immers meestal hard.

Ieder, die groen geloopt heeft en lid is geworden van een studentencorps zal me toegeven, dat hieraan enorme voordeelen verbonden zijn; hoe gunstig dit werkt niet alleen op de algemeene ontwikkeling, maar ook op die tot mensch. 't denkend wezen der maatschappij. Maar, evenals elders, vindt men ook bij het studentencorps kaf onder 't koren; dit kaf tegenwoordig echter meestal slechts een minimaal gedeelte van het aantal leden. Degenen, die buiten 't corps staan en nooit dat leven meegemaakt hebben, kunnen zich, mijns inziens, moeilijk indenken in 't werkelijke studentenleven; men moet 't zelf meegemaakt hebben om juist daarover te kunnen oordeelen en 't corps te apprecieeren. Ik sluit echter daarom de vorming tot mensch, ook op andere wijze natuurlijk, niet uit.

Wat is meer gewenscht voor een ambtenaar van 't B. B. dan dat hij mensch, een hoogstaand mensch is. Zelfs de studie valt hierbij dan in 't niet, want als zoodanig mensch moet hij begrijpen, dat studie van land en volk enz., voor hem een eerste vereischte is, niet alleen op de Universiteit, die slechts een basis moet vormen, maar ook later in de praktijk in Indië, dan ontwikkelt de studie zich eerst. Dit alles vloeit toch voort uit 't hoogstaan als mensch. Daarom is 't een eerste vereischte voor den C. I. A. mensch te worden. Wordt men „groen”, candidaat-lid van een studentencorps, dan wordt hierop gewezen, men wordt dan geleid, meestal met krasse maatregelen en woorden (wat dikwijls een goede uitwerking heeft); hierdoor wordt een basis gelegd, waarop men verder voortbouwen kan, als lid van het corps. Als buitenstaander mist men dit alles, vooral bovenbedoelde basis; men moet zelf den juisten weg zoeken, meestal zonder leiding, zonder gids.

Van 't gezelschap, waarin men geraakt, hangt dan af in hoeverre men zich ontwikkelt.

Met 't oog daarop is 't haast noodzakelijk, dat de C. I. A. lid van 't studentencorps wordt, tenzij hij reeds van zoo'n corps lid is geweest, of nog is, ofschoon 't dan toch aanbevelenswaardig is, dat hij lid is van het Leidsche voor verdere ontwikkeling. Hoe weinig C. I. A. dit werden is boven reeds vermeld; op de meesten kan dus de opvoedende kracht, die uitgaat van 't corps, niet inwerken. Hoe zou dit te verbeteren zijn? De Regeering kan, mijns inziens, moeilijk de C. I. A. dwingen lid van 't corps te worden; zij zou daardoor eene eigenaardige verhouding scheppen met 't Leidsche Studentencorps; misschien zou 't eenige resultaten verkrijgen, wanneer ze hen, die lid van zulk een lichaam geweest zijn, later eenigen voorrang boven de anderen gaf, evenals de Indische Ambtenaren, die in Holland gestudeerd hebben

wat voor hebben op degenen, die afd. B. van 't Gymnasium Willem III, te Batavia, afgelopen hebben. Stilzwijgend veronderstel ik natuurlijk dat de geldelijke bezwaren dan weggenomen zijn.

Nu echter het lid worden aan een studenten-corps van alle C. I. A. tot de vrome wenschen behoort, moet er in het Indologencorps zelf verandering komen; ook voor de collegialiteit der C. I. A. onderling. De Indologen Vereeniging, waarvan alle C. I. A. op enkele uitzonderingen na, lid zijn, heeft een zaaltje gehuurd, waarin 2 avonden in de week, z. g. kroeg gehouden wordt. Van de 70 à 80 leden, verschijnen er op die avonden, dan 8 à 10 zoekende naar gezelligheid, trachtend een band te vormen, maar tevergeefs; ze gaan steeds even onvoldaan heen. Waaraan is dit te wijten? Hoofdzakelijk aan de hoogst ongezellige plaats van bijeenkomst, bestaande uit een groote kamer, waarin een paar tafeltjes met stoelen, hoogst ongemakkelijke stoelen, een biljart, een piano en 2 à 3 schilderijen aan den muur. Is dit een plaats, waar men gezellig bij elkander kan zitten, waar men eenigen tijd verblijven kan; de beste wijze om een band te leggen tusschen de aanzittenden, wrijving van gedachten te hebben, hetgeen in de studentenwereld en elders zulke enorme resultaten aanbiedt; wrijving van gedachten, waardoor men zich zelve leert kennen, waardoor liefde tot studie opgewekt wordt, waardoor goede gevoelens wakker worden geschud, waardoor al spelende als 't ware men wetenswaardigheden, menschenkennis opdoet, waardoor belangstelling in het vak, in hetgeen in de wereld gebeurt, in het leven wordt verwekt, waardoor men leert denken, waardoor karaktervorming plaats vindt, zucht naar ontwikkeling opgewekt wordt? Wrijving van gedachten ontbreekt bijna geheel, hier en daar ziet men wel eens een glimpje er van, maar meer ook niet.

Waaraan is dit te wijten? Hoofdzakelijk aan de ongezelligheid van de localiteit. Waarom dan geen ander zaaltje gekozen? Omdat de middelen daartoe ontbreken. Ook op dit punt dus staan de C. I. A. weer geheel op zich zelve. Niets steunt hen, waar zij steun noodig hebben. De a. s. militaire ambtenaren bezitten uitspanningslokalen, bekostigd door den staat. Zou het werkelijk zoo ongunstig, zoo belachelijk zijn, indien de Regeering ook voor de C. I. A. zoo'n gelegenheid openstelde, of hen daarin op andere wijze tegemoet kwam, indien ze een paar zaaltjes, b. v. een sociteits-zaaltje met een leeszaaltje er naast huurde voor haar a. s. Indische-Ambtenaren. Indien het zaaltje dan eenigszins gezellig werd ingericht, door er eenige stoelen in te plaatsen, waarin men tenminste het er een uur uithouden kan, en zoo meer, en het leeszaaltje voorzien van een leestafel, waarop ook Indische tijdschriften en couranten gelegd werden, daar deze enorm duur zijn, en ze in de meeste leestrommels niet voorkomen, dan zou men reeds een heele stap vooruit zijn op den goeden weg en mag men verwachten, dat het peil van geestes-ontwikkeling onder de C. I. A. aanmerkelijk verhoogd wordt. Wellicht dat door dit alles ook meerdere jongelieden zich zullen aanmelden om toegelaten te worden tot C. I. A. (met het oog hierop zou een uniform voor de A. I. A. niet geheel onpractisch zijn; de ijdelheid is de wereld nog niet uit).

Nu bestaat er nog een groot bezwaar, n. l. de korte studie-tijd. Zooals reeds boven is aangestipt, is de heer Van Hoëvell van meening, dat die beperkte tijd reeds een groot bezwaar is voor de ontwikkeling van den C. I. A., en ik geloof, dat velen dit met hem eens zullen zijn. Dit bezwaar uit den weg te ruimen, door den tijd te verlengen, zou echter nog op een andere moeilijkheid stuiten, n. l. dat de C. I. A. dan langzamerhand te oud zou worden. Dit echter zou weer te voorkomen zijn door een zekeren leeftijd te bepalen, b. v. 17 tot 25 jaar, binnen welken het geoorloofd is aan de studie deel te nemen. Iets dergelijks bestaat bij de a. s. militaire ambtenaren toch ook.

Dit zijn slechts enkele lijnen, die ik aangeef, die gevolgd zoude kunnen worden. Er zullen wellicht ook nog andere wegen openstaan om het ontbrekende aan te vullen, om tot het doel te geraken, van de Ambtenaren van het B. B. een keurcorps te vormen. Hoe 't ook zij, de Regeering is verplicht, door de bijzondere taak, die zij haar Indischen Ambtenaren van het B. B. oplegt, zorg te dragen voor hunne opleiding, niet alleen voor de wetenschappelijke ontwikkeling, maar ook vooral voor de vorming tot mensch. Hoe zij dit doen zal, daarover zal zij

genoeg bevoegde personen kunnen raadplegen, als men maar wete, dat er op dit gebied nog veel, heel veel te doen is, wat men niet nalaten mag, en dat men de C. I. A. niet late, wat zij zijn, steeds ronddoeiend in het oude kringetje, zoekende naar den weg, een weg, dien zij moeilijk kunnen vinden, daar zij geen leiding, geen gids hebben, die hen brengen kan door het doolhof van het studentenleven, naar de schoonste en leerrijkste plekken, die dat leven hen aanbieden kan, waar zij kunnen plukken de rijpe vruchten van het werkelijke student zijn.

Moge dit schrijven iemand gekwetst hebben, mijn bedoeling was het niet, integendeel, ik heb steeds getracht, al ging dit in de gegeven omstandigheden soms moeilijk, dit te vermijden. Mocht er in dit schrijven fouten geslopen zijn, mocht mijn overtuiging verkeerd zijn, ik geef gaarne mijn meening voor een betere prijs. Mocht wat ik schreef, reeds bekend en overdacht zijn, des te beter, zoo niet, dan hoop ik, dat men inzielt, dat wij, Candidaat-Indische Ambtenaren, nog veel tehoeven om aan de gekoesterde verwachtingen te beantwoorden, om later onze plicht, onze taak, in alle opzichten naar behooren en met eere te kunnen vervullen.

W. E. S.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Een onbekende in de *Nieuwe Courant* over den „heiligen oorlog“ met een kanteekening van de *Tijd*. — Het nieuwe grenscontract tusschen Brazilië en Nederland in het *Nieuws van den Dag* en de *Nieuwe Rotterdamse Courant* besproken. — Uit de inaugurale rede van professor Dr. S. R. Steinmetz. De *Standaard* over het Chineezen-vraagstuk.

In de berichten uit Marokko wordt bij herhaling melding gemaakt van den „heiligen oorlog“, die thans uitgeroepen heet te zijn door Moelai Hafid. Wat men eigenlijk onder een „heiligen oorlog“ te verstaan heeft, zet een der lezers van de *Nieuwe Crt.* in dat blad als volgt uiteen:

„Nu uit Marokko berichten komen, dat Moelai Hafid zijn getrouwen heeft opgeroepen tot den heiligen oorlog tegen de Europeanen, is het niet van belang ontbloeit eens na te gaan wat volgens de Mohamedaansche leer de heilige oorlog eigenlijk is. Volgens deze leer is de wereld verdeeld in twee groote deelen; het eene de „Dar al-islam“ is het gebied der geloovigen, waartoe men ook rekent rijken bewoond door ongelovigen, die aan den Mohamedaanschen staat cijnsplichtig zijn.

„Al wat daar buiten ligt, is „Dar al-harb“ of gebied van den strijd.

„Plicht is het van den Islamitischen staat zulk een gebied te onderwerpen; doch al wordt de oorlog ondernomen met het doel de Mohamedaansche leer uit te breiden, zoo moet de geloovige Staat zich ook met een mindere onderwerping tevreden stellen.

„Als een ongelovig volk wordt geacht met de leer van den Islam nog niet bekend te zijn, dan moet het eerst daarmee bekend gemaakt en gesommeerd worden die leer te omhelzen, doch het kan dit ook weigeren en den ouden godsdienst behouden mits het een zekeren cijn (hoofdgeld) betaalt aan het Rijk der geloovigen. Dit volk wordt geacht te behooren tot den Mohamedaanschen staat als „bevredigd gebied“.

Zelfs mag geen heilige oorlog worden gevoerd zonder machtiging van den imam, den stehouder van Allah.

„De verplichting tot het voeren daarvan rust — zooals gezegd is — op den Staat en niet individueel op elken muzelman; wel zijn alle meerderjarige en vrije muzelmannen geroepen, om als hij eenmaal uitgeroepen is, daaraan deel te nemen.

„Een toestand, waarin ongelovigen het gezag weren in een land van geloovigen, kan een goed Mohamedaan zich niet best indenken; dit is zoo iets abnormaals, dat er ook geen voorschriften bestaan hoe men in zulk een geval te handelen heeft. Wel hebben latere schrijvers als hunne meening te kennen gegeven, dat als de geloovigen in zulk een land hun godsdienstige plichten niet behoorlijk kunnen verrichten, als hun dat door de overheid belet wordt, zij het moeten verlaten, doch de Mohamedaansche geloofsleer zegt daarvan niets; ja, zelfs wordt een aldus door ongelovigen bestuurd rijk beschouwd nog altijd te behooren tot de „Dar al-islam, zoolang daar nog geloovigen wonen.

„Evenmin is het bestaanbaar, dat twee Mohamedaansche Staten met elkander in oorlog geraken, omdat al de geloovigen onder het gezag van den imam heeten te staan en deze gerezen geschillen moet trachten uit den weg te ruimen; het moeilijke van het geval is echter, dat op het oogenblik geen imam bestaat; wel wordt door een groot deel der Mohamedaansche wereld de sultan van Turkije beschouwd als het geestelijk hoofd der kerk, maar als wereldlijk hoofd, als de stehouder Gods, wordt hij zeker niet erkend.

„Wat nu in Marokko gevoerd wordt, is derhalve geen heilige oorlog; daarvan kan alleen kwestie zijn om een ongelovig land te brengen tot het

ware geloof of om het cijnsplichtig te maken; daarvan is in Marokko natuurlijk geen sprake, wijl de strijd hoofdzakelijk wordt gevoerd tegen andere geloovigen. Het ligt echter voor de hand, dat iemand, die een beweging tegen het bestaande gezag op touw zet, veel kans op slagen heeft, wanneer hij de meeningte, die omtrent haar eigen geloofsleer in groote onkunde verkeert, kan wijs maken dat hij geen strijd voert voor zich zelf of anderen, maar op last van den profeet.

„Ook in Ned-Indië wordt bij opstanden en opstootjes de heilige oorlog vaak als leus gebruikt, om het volk over te halen en aan te zetten daaraan deel te nemen en daardoor te voldoen aan een verplichting, waaraan het zich als door den profeet opgelegd, niet kan onttrekken. Met heiligen oorlog kunnen zulke opstanden echter niet worden gelijk gesteld.“

Hierbij teekent de *Tijd* aan:

„Dat neemt intusschen niet weg, dat het fanatisme of de Muzelmansche haat tegen de Christenen, de „ongelovigen“, in deze oneigenlijke „heiligen oorlogen“ toch een groote rol speelt!“

Het *Nieuws v. d. Dag* merkt op, dat tegen het verdrag betreffende de grensregeling tusschen Suriname en Brazilië in de pers oorspronkelijk bedenkingen waren gemaakt, die berustten op onze onbekendheid ten aanzien van de streek, waardoor de ontworpen grens liep. De regeering heeft de zaak daarna slepende gehouden en heeft thans eerst tegelijk met een gewijzigd wetsontwerp tot goedkeuring der grensregeling, een Memorie van Antwoord ingezonden op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer.

Intusschen zijn de uitkomsten der expeditie, die stond onder aanvoering van den heer De Goeje, bekend geworden. Ten aanzien van het punt, waarop het hier aankomt: den loop der gebergten en waterscheidingen, bracht dit toch de gewenschte oplossing.

Het bleek toch, dat er inderdaad een verbindingsrug — al is het niet bepaald een gebergte — bestaat tusschen het Tumuc-humac en de Acarai-huvels, tusschen de bronnen van de Tapananoni en de Koetari Zuidwestwaarts loopende. De Goeje's expeditie is deze waterscheiding tweemaal overgetrokken en het is nu aan geen redelijk twijfel onderhevig, dat de waterscheiding en een hoogtenreeks (die, wanneer men wil, a's voortzetting van het Tumuc-humac-gebergte te beschouwen is) inderdaad samenvallen; dat de natuurlijke grens loopt zooals de kaarten haar hypothetisch voorstelden, en gelijk reeds vermoed werd door Franssen Herderschee (zie diens kaart in het Tijds. K. N. Aardrijkskundig Genootschap).

In deze omstandigheden kan er werkelijk geen bezwaar gemaakt worden tegen een principiële regeling van de zaak, indien beide partijen ze gewenscht achtten. De afbakening zelve der grenslijn met aansluiting bij de limieten van Fransch- en Britsch Guyana, zal nog eenigen tijd moeten wachten. Men mag dus wel verwachten, dat dit nieuwe voorstel der regeering geen bedenkingen meer ontmoet bij de Volksvertegenwoordiging. Feitelijke toch — al wordt het niet nadrukkelijk erkend — heeft de regeering voldaan aan wat in de pers en de Kamer verlangd werd: zij heeft de beslissing aangehouden totdat de zaak, waar het om ging, voldoende was toegelicht door de uitkomsten van het wetenschappelijk onderzoek.

Gelijk het *N. v. d. Dag* zoo is ook de *Nw. Rotterd. Crt.* over het algemeen ingenomen met het nieuw ontworpen grenscontract tusschen Brazilië en Nederland.

„Nog niet lang geleden — zoo schrijft het orgaan — is hier te lande bericht ontvangen van den behouden terugkeer te Paramaribo van de vijfde Suriname-expeditie onder leiding van De Goeje. Was onze kennis omtrent de Surinaamsche binnenlanden en de gesteldheid van de zuidelijke grens der kolonie aan het einde der 19e eeuw nog hoogst gebrekkig, de eerste jaren der 20e eeuw hebben daarin niet weinig verbetering gebracht. Maar het zou toch tot December 1907 duren, vóór een der weinige moedige mannen, die het Surinaamsche tropenwoud tot ver naar het zuiden zijn binnengedrongen, kon verklaren, dat nu dan toch eindelijk genoegzame gegevens bekend en door driehoekmeting wetenschappelijk vastgelegd waren, om voortaan met voldoende kennis van zaken te kunnen oordeelen over het beloop der waterscheiding, voor de kolonie, voor Nederland, van zoo uitnemend belang.

Den 28en December II. werd in Den Haag een korte samenvatting gepubliceerd van de resultaten van den tocht van De Goeje, waaraan wij ditmaal slechts het onderstaande in herinnering brengen:

„Wanneer men op de kaart aanteekent de 4 punten der waterscheiding, welke thans bepaald zijn — n. l. het punt van Schomburgh, de punten Langoe en Apikollo en het punt van de waterscheiding, dat door De Goeje in 1904 werd overschreden — en daarbij de afmeting der krekken, welke 't pad snijdt, gebruikt tot benadering van den afstand tot haar oorsprong, kan men de waterscheiding tusschen Korantijn-Marowijne en Trombetas-Paroe vrij behoorlijk aangeven. Zoolang de huidige toestand in het binnenland gehandhaafd blijft, is een nader onderzoek dan ook overbodig; de eerstvolgende stap

zoude wezen; het vaststellen van alle fijne details, en daartoe behoeft men pas over te gaan, wanneer men van een van beide zijden uit dit gebied wenscht te exploiteeren."

Langoe ligt op 2 gr. 25 s. N.B. en 55 gr. 58 W.L., Apikollo op 22 gr. 7 s. N.B. en 56 gr. 16 s. W.L. Beide plaatsen liggen dicht bij de waterscheiding (grens), welke door De Goeje tot tweemaal toe werd overschreden. Dank zij deze reis, weten wij nu — op gezag van De Goeje —, dat de ligging der waterscheiding voor ons geenszins ongunstig is. De ministers, die blijkens hun Memorie v. Antwoord de resultaten van De Goeje's reis kennen, konden dan ook in dat stuk schrijven:

"Zooals intusschen valt af te leiden uit hetgeen hiervoor is medegedeeld uit de uitkomsten van den onderzoekingsstocht van den heer De Goeje, heeft de vrees, dat vooral in het westen, de voortaan aan de waterscheiding gehouden grens der kolonie vrij wat noordelijker zou komen te liggen dan men tot dusver meende, geen recht van bestaan meer."

Die vrees was het vooral, welke ons vroeger herhaaldelijk bezwaar deed maken tegen het tractaat van Rio-de-Janeiro. Dat de regering op grond van de haar verstrekte inlichtingen, die vrees ongegrond kan verklaren, is ons een verlichting.

Toch dient ook hier nog eenig voorbehoud te worden gemaakt. De heer De Goeje is op 't oogenblik wel de beste Nederlandsche kenner van de Surinaamsche zuidgrens. Indien hij de nu bekende gegevens voldoende oordeelt, om zich daarmee een globale voorstelling te vormen van het beloop der grens, dan behooren ook wij voldaan te zijn. Maar toch moet ons van het hart, dat een grens, welke zich over twee à drie lengtegraden uitstrekt, lang niet voldoende bekend kan worden geacht, ind' en — zooals hier het geval is — de ligging van vier harer punten is bepaald. Edoch, wat dit laatste betreft, zullen de later door den heer De Goeje te publiceren kaarten en het reisjournaal zijn optimisme misschien voldoende motiveeren. Over de hoofdzakelijk bestaande dezerzijds geen twijfel. De vrij normaal verlopende verbinding tusschen Tumuc-Humac-gebergte in het Oosten en het Acaraigebergte in het Westen bestaat werkelijk. Deze verbinding draagt het karakter eener waterscheiding tusschen de naar de Amazonerivier en de naar de Surinaamsche kust afstromende wateren. Die bergverbinding zal dus de grens worden. De ligging dier berggrens is zóó, aldus besluit het blad, dat Nederland en Suriname bij het van kracht worden van het Rio-tractaat gewaarborgd schijnen tegen latere on-aangename verrassingen."

Jl. Maanlag hield mr. S. R. Steinmetz, ben. tot hoogleraar in de politieke aardrijkskunde, de volkenkunde en de land- en volkenkunde van den Oost-Indischen Archipel, aan de gemeentelijke universiteit van Amsterdam, ter aanvaarding van zijn ambt een rede over: De betekenis der volkenkunde voor de studie van mensch en maatschappij.

Uit het verslag dezer redevoering lichten wij de volgende zinsneden, welke betrekking hebben op onze koloniën.

De nieuwe hoogleraar dan merkte o. m. het volgende op:

"Kennis der volken zal, naar mijne overtuiging, het aanvaarden en dankbaar erkennen van hun verscheiden rijkdom bevorderen, het vaag verlangen naar samensmelten van zoo tegengestelde elementen terughouden. De volkenkennis zal aan het ethische denken leeren dat ineenvloeien niet het hoogste is.

Ook onze politiek — sociale wetgeving — zal den invloed ondergaan van de doordringing met den volkenkund geest, al blijft het waar, dat hier niet inzicht maar belang den doorslag geeft en dat de partijprogramma's in waarheid niet door de staatkundige denkers worden opgemaakt. Op den langen duur echter moet het inzicht, dat het eene op sociaal gebied aan het andere gebonden is, dat nooit iets bereikt kan worden zoolang de voorwaarden niet vervuld zijn, eenigen invloed verkrijgen.

Dit geldt ook voor elke koloniale regering voor wie het bevorderen van ethnologische studie niet alleen dure plicht, maar ook direct eigenbelang is.

Waarijk — zoo eindigde spr. — de volheid der tijden is voor den ethnoloog aangebroken. Japan's overwinning is het geweldige alarmsignaal voor geheel Azië geworden, ieder Europeaan in onze Aziatische koloniën is zich hiervan bewust en deze niet alleen. China wordt wakker, de Islam doet pogingen in beweging te komen, een nieuw leven deelachtig te worden. Egypte verheft zich; Mexico eveneens. De verwaarloosde miljoenen kunnen niet voor altijd verwaarloosd blijven. Hoe brandend is de negerquaestie in Noord-Amerika en Zuid-Afrika! De mensch roept, dwingt om haar vergelijkende studie in vollen omvang. Is het niet natuurlijk, dat de lang verbannen ethnoloog wat moed, wat zelfgevoel verkrijgt, dat hij het waagt vooruit te treden in den kring der oude, rijke, gevestigde wetenschappen?"

Met het oog vooral op de zeer groote kolonie van Chinezen, die zich in onzen Archipel vestigde, zegt de Standdaard, is het niet ondienstig op Ki-Hung-Ming en zijn geschrift A Viceroy's Yamen nader de aandacht te vestigen.

Onze groote Chineesche kolonie, ongeveer een half miljoen sterk, begint in China de opmerksaamheid te trekken en is ook zelve minder rustig dan voorheen.

Reeds Li-Hung-Chang — zoo schrijft het blad van Dr. Kuyper — poogde voor haar gelijkstelling met het Europeesch element te verkrijgen. Onlangs hoorden we van een inspecteur voor het Chineesch onderwijs, die uit China komen zou. Nu weer van twee Chineesche oorlogschepen die Tandjong Priok bezoeken zouden. Al te gaar verschijnselen, die toonen, dat er voor onzen Archipel een Chineesch vraagstuk aan de orde komt. Vooral na wat Japan verkreeg, wil men van Chineesche zijde geen ongelijkstelling met het Japansche element dulden.

Deze Ki-Hung-Ming is niet de eerste de beste; hij is lang in Europa geweest, spreekt en schrijft Europeesche talen; is op de hoogte van onze instellingen, van onze kunst, van onze letterkunde en van onze politieke worstelingen. Hij is de invloedrijke secretaris van den onderkoning van Hukuang. Geen lid van de Jong-Chineesche hervormingspartij. Liefst zag hij zelfs alle Europeanen uit China weg gaan. Zijn stelsel is niet „de open deur", maar „let the Chinaman alone!"

Het is zijn overtuiging, dat China in niets bij Europa achter staat, en dat veeleer het moderne liberalisme, dat in Europa steeds meer den toon aangeeft, uit China in de 18e eeuw naar Europa is overgekomen.

Hiermede hangt dan ook rechtstreeks saam zijn gedurig uitkomende overtuiging, dat de missiën niet een zegen, maar een vloek voor China zijn.

Hij wil een oprecht, vroom Christen niet te na komen. Elke religie heeft toch z. i. oprechte aanhangers. Maar wat de missiën in China brengen is zedelijke verlagings, intellectuele verstomping en onderminning van het nationale besef.

De zedeleer van het Christendom staat volgens hem lager dan die van Confucius. De Chinees is eerlijk, de kinderen hebben diepen eerbied voor hun vader, heel het volk draagt kinderlijken eerbied aan zijn Keizer toe. De dusgenaamd „bekeerde" en gedoopte Chinezen daarentegen zijn veelal uit het schuim der bevolking, leverden voor den Taipings-opstand het hoofdbestanddeel en achten zich boven de wet verheven. Hun intellectueele pretentie bestaat in het wegloupen met allerlei „jugglery", die tegen alle Rede indruischt. En dan moet een patriot-Chinees het nog wel aanzien, dat de Europeesche Mogendheden gedurig optreden, om dezen vloek voor China te beschermen, zoodat feitelijk de oprechte, trouwe Chinees bij deze vagebonden wordt achtergesteld.

Juist daarom wil hij dan ook van de Hervormingspartij niets weten. Deze heult met de Europeesche elementen en vergiftigt daardoor den echten wortel van het Chineesche leven. China is van zich zelve rijk en machtig genoeg, om zijn eigen beschaving uit zijn eigen beginselen te voitoeien en eerst als Europa voor goed met zijn dusgenaamd Christelijke beschaving zal gebroken hebben, zullen de man van de Rede in China en de man van de Rede in Europa elkander de hand kunnen reiken, en zal het vrede op aarde zijn.

Uit de pen van een bekrompen Chinees, die zich in China had opgesloten, zouden deze uitlatingen geen waarde hebben, maar nu ze komen van een zoo geleerd man als Ki-Hung-Ming, die niet alleen als Mandarijn geleerd is, maar Europa jaren lang bestudeerd heeft en op de hoogte is van onze geschiedenis, onze letterkunde en politieke worstelingen, verdienen ze alleszins de aandacht. Er blijkt uit, dat de Chinees zich niet onzen mindere, maar als onzen meerdere voelt, en dat we ons te eenemale vergissen, door te denken dat hij zich duurzaam, waar ook, met een ondergeschikte positie tevreden zou stellen.

Hij voelt zich anders dan wij, denkt anders, en heeft andere idealen, maar acht veeleer, dat wij het goede aan hem ontleenden, dan hij aan ons.

Dit moet onzerzijds ingezien, zoo zegt het blad ten slotte, om den Chinees te begrijpen en te verstaan. We moeten uit ons zelf weten uit te gaan, en ons in zijn positie weten te verplaatsen. En alleen die dat doet, zal in staat zijn om het gevaar, dat van dien kant dreigt te komen, te bezweren.

Zie men daarom in Ki-Hung-Mings geschrift geen curiositeit. Veeleer toont het ons in welke richting de Chineesche wereld zich beweegt, tot zelfs in zijn intellectueel best ontwikkelde mannen."

Uit de Oost-Indische Mail.

Over den Officersbond

waarvan wij onlangs onder de mailberichten melding maakten, lezen wij thans in het B a t. Nieuwsbl.:

„Van links en rechts vernamen wij, dat weder een vergadering heeft plaats gehad van den officersbond, dat daarin het voorloopig comité eenige mededeelingen gedaan en daarna verklaard zou hebben aftetreden.

De vergadering is daarop uiteengegaan, zonder verder iets te zeggen.

Van andere zijden vernamen wij, dat de legerautoriteiten op ondubbelzinnige wijze te kennen

TOKO BAHROE.

VAN KINSBERGENSTRAAT 126.

▲ bij de PRINS HENDRIKSTRAAT, ▲

Tel. 4796. ▲ DEN HAAG.

Het beste en soliedste adres voor de Indische familiën.

Verzendingen door geheel Nederland en Europa. :-:

Versche dodol en watjeck per stuk en per schotel.

De echte Kroepoek oedang roode vischjes, rechtstreeks uit MAKASSAR, petis-oedang van Sirdhoardjo, gandaria assin, mie, goela djawa, Kefjap-Benteng, klapperolie van Tjiammis, sirie van Tangerang, trassie oedang per rol, tempé, de echte tepoeng sago-aren, Telor troeboek, enz., al deze soorten zijn eerste qualiteit.

Deze zaak is geen filiaal en heeft geen filialen, of succursales.

Directe aanvoer uit Nederlandsch-Indië.

Minzaam aanbevelend

W. BARNAS en DIEMERS.

▲ ▲ ▲ IMPORTEURS. ▲ ▲ ▲

Restaurant des Indes

Prins Hendrikplein 3a-3e

DEN HAAG.

Pieper-Baars.

Telefoon 1896.

Iedere dag gelegenheid tot het verkrijgen van volledige Rijsttafel en Europeesch Eten.

Plat du jours tot 4 uur à f 0.80.

Na 4 uur 1 gld.

DINERS vanaf f 1.50.

Uitzenden van verschillende Schotels. VRAAG TARIEVEN.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt hem dan naar de Stoom-Wasch- en Striikinrichting

„BLEEKLUST"

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUK EN ACCURAAU. CONDITIEU BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

Bleekerij „Bleeklust",

HAASTRECHT, bij Gouda.

hadden gegeven, dat het oprichten van een bond in bedoelden zin — d. w. z. zooals in de concept-circulaire was weergegeven — hun zeer onaangenaam zou zijn, en de rondzending van die circulaire verboden hadden.

Wij wendden ons tot onzen zegsman van 2 December, maar deze weigerde ons inlichtingen te verstrekken. De vergadering en het daarin verhandelde, was strikt geheim. „Nu u het toch weet”, zoo luidde het, „kan ik u wel zeggen, dat uw berichten juist zijn, wat betreft het altreden van het voorloopig comité. Verder kan ik mij niet uitlaten.”

Waarmee wij genoeg moesten nemen.

Indien het waar is, dat het legerbestuur krachtige maatregelen genomen heeft tegen de constitueering van een officiersbond, met beginselen, zooals die in ons blad van 2 December werden uiteengezet, dan vinden wij, dat het legerbestuur verkeerd heeft gedaan. De bond toch wenschte langs wettelijken weg verbetering van positie harer leden te krijgen, waaruit volgt, dat indisciplinaire handelingen uitgesloten waren, ten allen tijde geweerd konden worden. Belet nu het legerbestuur een oprichting van zulk een bond, dan ligt daarin de erkenning opgesloten, dat langs den wettelijken weg het opperbestuur in Holland wel eens dingen zou kunnen vernemen en van toestanden hooren, die het Indisch legerbestuur niet tot eere strekken. En na de onomwonden wijze, waarop in de 2de kamer der Staten Generaal over de zaak Posno gesproken is — om het jongste voorbeeld te noemen — ware het in de hand werken van de opvatting, dat in het Indisch leger niet alleen something, maar much rotten is, beter vermeden.

Waar hetzelfde bestuur een soldatenbond en een onderofficiersbond toelaat, zelfs naar veler meening, ook van officieren, min of meer cajo-leert, althans ontziet, en een officiersbond den kop indrukt, kan men daarin de erkenning zien, dat het bestaan der eerstgenoemde bonden afdwongen is door den geest des tijds in het leger, dat het de oprichting niet heeft kunnen beletten, maar nu, rekende op de royaliteit zijner officieren, en op hun vrees voor hun carrière, een dergelijken bond in het leger wil voorkomen.

Met welke middelen? Wij moeten op deze vraag het antwoord vooralsnog schuldig blijven. De zaak is geheim gehouden.

Ten slotte nog dit: Gelet op de data 2—23 December, den tijd, die onvermijdelijk noodig is geweest voor den verrichten arbeid, het ingrijpen van het legerbestuur en den verren afstand waarop zich de generaal Rost van Tonningen op het oogenblik bevindt, kunnen wij niet anders aannemen, dan dat bovenstaande buiten hem om gebeurd is. De waarnemend-legercommandant heeft dus een hoogst belangrijke beslissing genomen, zonder dat spoed in dezen urgent was. Wij hadden het beter gevonden, indien daarmee gewacht ware tot de terugkomst, en van den legercommandant, en van den gouverneur-generaal, die dan toch, óók als opperbevelhebber van het leger, het veto had uit te spreken,” zegt het blad.

Waar 'm de kneep zit.

De Locomotief schreef onlangs, dat er onder de, van Deli te Semarang teruggekeerde contract-koelies steeds werden aangetroffen, die geenerlei papieren bij zich hadden, wat natuurlijk moeilijkheden opleverde. Het blad vond hierin aanleiding om aan te dringen op beter toezicht van overheidswege.

De Deli-Courant licht deze kwestie als volgt toe:

„Wanneer Javaansche koelies naar Java zullen repatriëren, worden ze door hun werkgever naar het bestuur gezonden met een opgave hunner namen en signalementen. Het bestuur gebruikt die gegevens om hunne passen op te maken. De werkgever betaalt vervolgens de passagebiljetten en de spoorkosten naar Belawan en doet hen op den bestemden dag afreizen naar de haven. Daar komen ze derhalve aan, voorzien van pas en passagebiljet. De inscheping begint, en van de zijde der Paketvaart worden de passagebiljetten gecontroleerd, terwijl van de zijde van het bestuur wordt nagegaan, of niemand zonder pas aan boord gaat. Dat klopt, niet waar? En ziet, te Semarang aangekomen, missen verschillende lieden hun passen, en met het onschuldigste gezicht van de wereld heeft het: „Soedah, hilang!” De kostbare paperassen zijn in zee gewaaid, verloren, gestolen, weg.

Wat is er gebeurd? Toen de lieden aan boord gingen, werden ze door een paar vrienden en kennissen aan boord gebracht, die even meemochten om goeden dag te zeggen. Onder die vrienden zijn er, die daar hun vaste negotie komen doen; zij koopen den repatriërenden hun passen af.

Dezer dagen werden op eene onderneming in Serdang twee Javanen aangehouden, van eene andere onderneming gedrost en beiden in het bezit van zulk een pas. Ondervraagd bleek het, dat zij deze passen te Tebing Tinggi voor drie dollar per stuk gekocht hadden.

De tabaksoogst.

Uit Djember wordt aan het Soer. H b l. geschreven, dat de tabaksoogst van de Landbouwmatschappij, Oud-Djember op 8.000.000, die van Djelboek op 2.800.000 en die van Adjong op 2.000.000 Amst. pond geschat werd.

De planters klagen over de stoomvaartmatschappijen, die onvoldoende vrachtruimte ter beschikking stellen, hoewel zij konden weten, dat in de maanden Januari en Februari a. s., groote aanvoeren van tabak zouden verwacht worden.

De Javaoogst van dit jaar mag veilig op 570.000 pakken geschat worden.

Atjeh en zijn Gouverneur.

„De Chineesche kerk”, zoo schrijft hetzelfde blad elders, „maar die ditmaal beweert achter de schermen te hebben kunnen zien, weet te vertellen, dat, hoewel de uitkomsten der Atjeh-enquête natuurlijk nog niet bekend zijn, en de iandvoogd zijn gedragslijn wel niet afgebakend zal hebben vóór het onderzoek, toch al een nieuwe gouverneur van Atjeh aangewezen is, althans voor mogelijke gebeurlijkheden gereed gehouden wordt.

Velen meenen, dat de overste Swart er een gooi naar gedaan zou hebben. Dit is van bevoegde zijde tegengesproken. Men wenschte den overste Swart voorloopig voor Ce'ebes te behouden.

Anderen noemden generaal Christan, maar ook dit moet onjuist zijn. Doorslag zou gegeven zijn, door uitlatingen van den gevangen pretendent-sultan. Deze moet n.l. gezegd hebben, dat, als generaal Van Daalen maar weg was en kolonel Van der Maaten in zijn plaats kwam, de pacificatie zoo goed als verzekerd zou zijn.

Dit laatste lijkt ons net zoo mooi als het eerste onwaarschijnlijk te zijn, maar dat dergelijke overwegingen in ernst worden besproken, doet wel zien, welke geest er in het leger heerscht.

En het is een feit, dat kolonel Van der Maaten zich beschikbaar moet houden.

Als wij ons goed herinneren, was de toenmalige overste Van der Maaten plaatselijk militair-commandant van Kota-Radja onder den toenmaligen kolonel Van Daalen; maar ging hij spoedig met verlof wegens een meningsverschil.

Is dit laatste juist, dan ligt daarin een vingerwijzing, dat, al mogen beide Atjeh-specialiteiten het in principe over het Atjeh-beleid eens zijn, zij des alniettemin verschillen in hun oordeel over de te bezigen middelen om tot de pacificatie te geraken.

Het Atjeh-onderzoek.

Men seint aan het Bat. Nwsbl. uit Soerabaja: Het Soer. H b l. verneemt dat generaal Van Daalen een week of acht geleden zelf den minister verzoekt heeft om een onderzoek op Atjeh te doen instellen.

Dit bericht heeft ook hier de ronde gedaan, zegt het blad, het is dan ook zeer waarschijnlijk juist. Toen minister Fock, door een der Kamerleden tijdens het onderzoek in de afdelingen der Kamer gewaarschuwd, dat de storm bij de behandeling der begroting zou opsteken, telegrafisch met den gouverneur-generaal in overleg trad, heeft deze natuurlijk ook generaal Van Daalen gehoord. En deze moet toen verklaard hebben/ dat hij een onderzoek door den gouverneur-generaal niet alleen goed vond, maar er zeer bepaald op aandrong.

„Wekker”.

Het Soer. H b l. verzekert, dat de Redactie van het V a d., die den Atjeh-wekker van de Avondpost meende ontdekt te hebben in een door generaal Van Daalen wegens wreedheden voor den kriegsraad gebracht officier, het glad mis heeft. De Redactie kent den snoodaard,

die den handigen bewindsman op Het Plein een mauvais quart d'heure bezorgde. Wat dit quart d'heure betreft: indertijd bracht het Rabelais naar Parijs; thans heeft het Van Heuts naar Atjeh gevoerd. Doch hiermee houdt de vergelijking op; de minister vertelde zich niet, dat hij dekking zal vinden achter een diplomatiek gesteld rapport van den (eersten) pacificator van Atjeh. Het zal hem bijken, zegt het Soerabajasche blad, dat in deze aangelegenheid de oppositie zal gaan tot het bittere eind en geen genoeg zal nemen met „handigheidjes.”

Auto's contra spoorwagens.

De hoofdredacteur van het Soer. H b l. schrijft uit Bondowoso:

Ik heb op mijn rondreis door de residentie Besoeki meer automobielen aangetroffen dan elders. Zelfs in de binnenlanden is ce auto voor de inlandsche bevolking, die ze nagenoeg dagelijks op de wegen ziet voorbij snorren, iets gewoons geworden. Dat hier zoo vele auto's in gebruik zijn, is voornamelijk een gevolg van den langen duur der reizen per spoor, zelfs per personentrein, in deze streken, waar zelfs de vlaktespoorweg als een berglijn wordt geëxploiteerd. Van Proboinggo tot Bondowoso zit men ruim 5½ uur in den trein en dat over een afstand van slechts 140 kilometers.

Het stadje Sitoebondo wordt intusschen door de op den hoofdweg telkens voorbijsnorrende auto's en motorfietsen vrijwel onveilig gemaakt. Langs dien weg (Daendels ouden postweg) staan de Europeesche woningen en het Stationsgebouw. De straat is door den daarop aangelegden spoorweg toch reeds versmald en op de brug bij de sociëteit bestaat werkelijk kans op botsingen of andere ongelukken; onlangs is er reeds een auto in de slokan getijmpt.

Het Bat. Nwsbl. sprekende over het vertrek van de Chineesche oorlogschepen met hunnen hoogen last, valt over het gebrek aan beleefdheid door onze regering bij deze gelegenheid betoond.

Het blad zegt hieromtrent o. m.:

De Indische regering, zoo schreef onlangs de Locomotief heeft maar weinig gelegenheid zich in diplomatie te oefenen. Dat is ook bij dit bezoek weer scherp aan het licht gekomen.

Terwijl het bestuur te Singapore eene ontvangst had bereid in overeenstemming met den hoogen rang van den Chineeschen commissaris niet alleen als vice-minister, maar vooral als vertegenwoordiger van China's Keizer — er stond een eerewachter aan de pier en het rijktuig van den gouverneur stond gereed — moest de hooge gast hier zich zelf redden.

Van eene officiële begroeting was zoo goed als geen sprake, bij het naar wal gaan wilde een politieboot niet eens voor de barkas van het oorlogschip ruimte maken, op de kade was niet het minste politietoezicht, zoodat de hoogwaardigheidsbekleeder zich als het ware een weg moest banen.

Zie, vervolgt de Bataviaasche correspondent van de Deli-Courant, dat is de laksheid toch wel wat ver gedreven, niet waar? Voor politie had men allicht kunnen zorgen, al was het slechts om der veiligheid wille. Met de races had men wel aan toezicht gedacht.

Had men dan nu niet op toeloop gerekend?

Hij maakt verder nog de opmerking, dat geen der Chineesche officieren, in zoover zij geen lid waren van de handelsvereniging, er aan hadden gedacht den keizerlijken commissaris in hun officiële kwaliteit te complimenteren!

Tabak.

Uit Bondowoso schrijft men aan de Java-bode:

De overgrote aanplant van tabak doet zijn invloed gelden: de schuren zijn, in het Djemberische zoo goed als in het Bondowosische, overvol en schier algemeen is dan ook de inkoop gestaakt.

Toch zijn er nog miljoenen en miljoenen ponden te oogsten. Eigenaardig is dat thans, zoo om noord als om de zuid, de tabak door de grondhuurende tabakkers wordt geweigerd, ook dan wanneer zij op de zoogenaamde huurgronden werd geteeld.

Zou de regering nu nog volhouden, dat de quasi-grondhuur, eigendom van het tabaksgewas voor den huurder van den grond medebrengt?

Sedert een maand wordt te Kali-baroe 'n hevige strijd gevoerd tusschen een tabaksondernemer en zijn geldschiet, ook tabakker, over de vraag: of hun overeenkomst een werkkraacht of een maatschap is? Daar de zaak van groot gewicht is voor alle administrateurs, die zulk een overeenkomst met eigenaar of geldschiet sloten komen wij er later op terug.

Extra-extra geheim!

Het N. v. d. Dag v. N.-I. schrijft: „De departementschefs zijn, naar wij vernemen, verblijd met een circulaire van den eersten gouver-

nements-secretaris, waarin, op last van den gouverneur-generaal, wordt aangedrongen op stipte naleving der voorschriften omtrent het bewaren van landsgeheimen en nieuwe voorschriften dienaangaande worden gegeven.

Geheime stukken zullen voortaan, hetzij ter behandeling, hetzij ter overschrijving en of collationnement, alleen in handen van vertrouwd personeel gegeven mogen worden. Daarbij zal dan voor elk stuk aanteekening gehouden moeten worden, welke personen aan de behandeling deelgenomen hebben, zoodat eventuele nasporingen vergemakkelijkt worden."

Enzovoorts!

Waarin deze lichtschuwheid haar aanleiding vindt behoeft wel niet gezegd te worden. Doch de oorzaak schijnt men bij de regeering maar niet te kunnen zien.

Die oorzaak is het tolereeren, goedkeuren of zelf uitvoeren van daden, welke het daglicht niet kunnen zien.

Adres de zaak Entjij Oeda.

Zoolang de regeering dergelijke zaken behandelt op de wijze als zij nu gedaan heeft en dus die zaken geheim moet houden, stelt zij zelf een premie op het ontdekken en openbaar maken van geheimen.

Dit is zóó eenvoudig, dat een kind het begrijpt. En noch het oude dwangmiddel in het Staatsblad van 1854 noch de meest verfijnde controle zullen kunnen voorkomen, dat zulke geheimen toch openbaar worden."

* * *

In het Soer. Handelsblad van 24 Dec. j.l. schrijft controleur J. E. Jasper een hoofd-artikel over:

Belasting op Openbare Vermakelijkheden.

In het begin van het volgend jaar zal door den gemeenteraad van Soerabaja de ontwerp-verordening behandeld worden tot heffing en invordering eener belasting op het houden van openbare vermakelijkheden. Het kan wellicht niet van belang ontbloeit zijn, op dit m. i. weinig gelukkige resultaat van fiskaliteit-betrachting eens gemeenteraadslids de aandacht te vestigen, primo, omdat 't hier een belasting geldt, de eerste, die door den gemeenteraad geheven zou worden, secundo, omdat de verordening in het nadeel zal zijn van andere zaken.

Na de zaak in het algemeen besproken te hebben, zegt schrijver o. m.:

„Maar er komt nog iets anders, iets bedenkelijks bij.

Ook de opbrengsten van de hier gegeven jaar-markten-tentoonstellingen zullen volgens den heer Van Davelaar moeten worden belast, die het betreffende artikel aldus toelicht: „Hier tegen is aangevoerd, dat deze (tentoonstellingen) strekken, om industrie en nijverheid aan te moedigen en dus onbelast moeten blijven. Ik kan dit bezwaar geenszins deelen. Men zou, anders redeneerende, evengoed concerten, voordrachten, sportwedstrijden en dergelijke, ook van de belasting kunnen vrijstellen, aangezien door de beide eerste de kunst, door de laatste de volksgezondheid wordt bevorderd."

Ik meen te moeten constateeren, dat de ontwerper zich in dezen niet op een juist standpunt heeft geplaatst. De commissie, die een jaarmarkt, een tentoonstelling organiseert, benut

geen cent van de opbrengst voor eigen levens-behoefte, geeft tijd en moeite voor het belangeloos toepassen van een middel tot vergrooing van het afzetgebied van nijverheidsproducten, maakt zoo'n gelegenheid, bedoeld in het belang van het volk, zooveel mogelijk tot leering voor het publiek.

Zij zet zoo iets op touw, niet om winst te maken, getuige het feit, dat opzettelijk voor sommige doeleinden groote uitgaven worden gedaan, vrachtkosten van inzendingen worden betaald enz., hetgeen toch een ondernemer van gemakkelikheden nooit doen zal. En zijn er winsten gemaakt, dan worden deze weer benut in het belang van het volk.

Mag ik den heer Van Davelaar hier nu iets voorrekenen? De opbrengst van de laatste jaarmarkt-tentoonstelling te Soerabaja bedroeg ongeveer f 30.000. Het saldo is nu ongeveer f 5000, de uitgaven hebben dus pl.m. f 25.000 bedragen. Eerstens zal de heer Van Davelaar tot de erkenning moeten komen, dat de uitgaven niet in zoo'n verhouding tot de inkomsten staan, dat met het houden der jaarmarkt het verkrijgen van een winst beoogd is.

Maar, gesteld, dat zijn 10 % belasting reeds bestond, dan zou dus de commissie, die de jaarmarkt had georganiseerd, aan der gemeenteraad hebben moeten betalen..... f 3000. Zoodat er van het saldo te weinig zou overschieten om in het volgende jaar een tentoonstelling te kunnen organiseren. Is dus die belasting een beperking, of niet!?

De heer Van Davelaar houde 't mij ten goede wanneer ik zeg, dat zijn uitspraak: „Het publiek bezoekt jaarmarkten en tentoonstellingen om te kijken 1), naar de muziek te luisteren, die er gegeven wordt, enz., kortom, om zich te vermaken", m. i. een beetje van een niet breede opvatting van de zaak getuigt.

Het ligt in de bedoeling, om uit de winsten, het volgend jaar met een tentoonstelling te verkrijgen, de oprichting van een school voor inlandse meisjes te Soerabaja te bekostigen. Maar ik weet zeker, dat de betreffende commissie onmiddellijk van de reeds begonnen organisatie, zal afzien, wanneer zij — bij de moeilijkheid, om ten behoeve van zoo'n betrekkelijk groote onderneming, als de jaarmarkt is, de uitgaven te voren met volkomen juistheid te taxeren — verplicht wordt om voor haar belangeloos optreden f 3000 af te staan, ten einde de gemeentekas te spekken.

De heer Jasper eindigt met als zijne overtuiging uit te spreken: „dat de overige gemeenteraadsliden unaniem zich tegen deze ultra-fiskale utopieën van den heer Mr. Van Davelaar zullen verzetten niet alleen, maar tevens op grond van de hierboven vermelde redenen de verordening betreffende, deze op een onzuivere basis berustende belasting onmiddellijk zullen laten vallen."

1) Waarnaar te kijken? wordt er niet bij vermeld. Toch niet uitsluitend naar de mooie meisjes b. v.? Dat een groot deel van het publiek er komt, om ook te koop en, wordt evenmin

den avond, was het tooneel in den morgen betooverend, en het was tegen wil en dank, dat wij aan de oproeping gehoor gaven voor het vroege ontbijt en onze barang volgden in de kreta om de reis naar Sindanglaja te aanvaarden.

Ons span en onze kreta.

Het was half zeven toen de hoteljongens ons 't erf van het hotel Bellevue uitsalaamden.

Aan de kreta was niet veel mooi; ja, het was een der meest schandelijke vehikels, waarin we ooit het ongeluk hadden te reizen, en toen we kennis maakten met den te volgen weg, kwamen we tot de conclusie, dat de eigenaar van het voertuig al een bijzonder groot vertrouwen had in 't weerstandsvermogen der kreta. Het was een ding zoo tusschen de carromata van de Philippijnen en een overdekte dogcart. Er was geen bankje aan om in te stappen en het kostte ons heel wat gymnastische toeren om ons op den bok te werken — onze plaats was daarachter, maar ook met het gezicht naar voren. Bij een poging om die plaats te bereiken, trokken eensklaps de paarden aan en rolden we te midden van de barang en toen we ons daaruit wilden werken, kwamen we met het hoofd tegen de kap terecht en ging de hoed overboord.

Eindelijk reden we af en ging het in een dolle vaart langs de hoofdstraat van Buitenzorg, waar we het gevogelte opjoegen, dat er langs den weg een onzeker bestaan vindt, terwijl katten, honden

aangehaald. Den ontwerper der verordening verwijs ik beleefd naar mijn artikel: „Het nut van tentoonstellingen", voorkomend in het Weekblad voor Indië, 3en jaargang no. 2.

Van Vreemde Koloniën.

Amerikaansche dames te Manilla.

„Mejuffr. Bessie A. Dwyer, met verlof van de Philippijnen in het moederland, en heel blij weer terug te zijn, ziet er wel wat tegen op de volgende maand weer te moeten vertrekken", las men in de New-York Sun, die vervolgens van genoemde dame, het volgend relaas opnam, betreffende het leven der Amerikaansche vrouw in Manilla:

„Hoewel er nu meer Amerikaansche vrouwen te Manilla zijn, dan vroeger, zijn er nu toch nog tien mannen tegen eene vrouw. De meeste ongetrouwde vrouwen bevinden zich in staatsdienst en onze manier van leven hebben we blijkbaar afgezien van het leger.

„Wij leven niet in hotels of pensions, maar in 'n mess. Drie of vier onzer voegen zich bij elkaar, huren een huis en bedienden, en leven op gezamenlijke kosten, waarbij een met de menage is belast. De mess wordt gemeenlijk genoemd bij den naam van haar, die de menage voert.

„Waar woon je?" vraagt iemand. „O! Ik ben in juffrouw Brown's mess", of „Ik ben in juffrouw Jones' mess".

„Alle bedienden zijn mannen en jongens. De Philippijnen zenden hun dochters niet uit om dienst te doen. De meisjes worden feitelijk buiten het eigen huis voor geen enkel werk bezigt. Soms ziet men ze in een kleine fabriek, en vóór ik van Manilla vertrok, zag ik een of twee winkeljuffrouwen in de groote magazijnen. Maar gewoonte is dat niet.

„Wij betalen onze koks — en de Philippijnen koken goed — met ongeveer 15 dollars in de maand. De helpers of huisjongens, ontvangende van 5 tot 10 dollars in de maand, maar een jongen van 5 dollar is gemeenlijk niet veel waard.

„Ik was in een mess van drie — allen vrouwen — en we hadden maar één kok en één huisjongen. Maar wanneer er ook mannen in een mess komen, loopt het aantal bedienden dra op tot vijf of zes, want elke man heeft z'n eigen bediende.

„Daar ginds, waar iedereen niet alleen witte kleeren draagt, maar ook witte schoenen, moeten de heeren er wel een „muchacho" voor zich alleen op na houden, om dat alles in orde te houden. Ik hield er geen eigen bediende op na, maar gaf den huisjongen een paar peso's (1 peso is 1.25 gld.) in de maand om mijn schoenen te witten, te „blanco" zegt men ginds. Natuurlijk zijn de bedienden er op uit, om er nog een paar peso's uit te halen, maar zelfs dan zijn ze nog goedkooper dan de bedienden in Amerika.

„Wat het eten betreft, nemen wij het er ginds

en geitjes haast je! rep je! beenen maakten om zich in de huizen in veiligheid te stellen.

Wij hadden nu den tijd om ons span eens op te nemen. Het bestond uit drie kleine batakische ponies. Twee waren bruin en het derde gevlekt; vuil kastanje-bruin met nog vuiler witte vlekken of omgekeerd. Geen twee waren er van dezelfde grootte: een liep tusschen de boomen, de andere in strengen daarnaast. De hoogte der dieren nam van rechts naar links toe — het grootste links, het gevlekte rechts. De reus van het groepje had een nijdig humeur, en wanneer hij er met de zweep van langs kreeg, koelde hij z'n woede op het geduldige stomme dier, dat tusschen de boomen het leeuwend deel van den arbeid verrichtte. Over 't geheel volvoerden ze hunne taak buitengemeen goed, want er werd veel van hen gevergd, en ze verdienden bezwaarlijk het voortdurend ranselen, waaraan onze koetsier hen onderwierp.

De weg en zijn schepper.

Nu we van Buitenzorg over den Poentjak naar Sindanglaja zijn gegaan, raden we pelgrims naar Sindanglaja onvoorwaardelijk aan om aan den weg over Tjandjoer de voorkeur te geven. Een der lokale reisgidsen — het uitstekend product van de firma Kolff & Co. te Batavia — merkt terecht op dat, daar de hoofdweg naar den Poentjak zeer steil is, de tocht daarlangs niet vlug gaat. Te Toegoe moet een extra-span paarden of karbouwen voor

Over den Evenaar.

Op weg naar Sindanglaja.

Lang vóór zonsopgang, hoorde men het geluid van vroolijke stemmen. Reeds waren de inlanders zich aan het baden in de Tjidani, en toen 't licht werd, was weer hetzelfde leven voor ons uitgespreid, waarover de zon was ondergegaan. Onze wagen voor den tocht over den Poentjak was om zes uur besteld, doch met onoostersche stiptheid was het kwart over vijven toen het geluid van wieden ons uit onze dromen wekte.

Terwijl we onze morgen-koffie gebruikten — de hotel-koffie op Java is sedert Miss Scidmore in 1899 daarover den banvloek uitsprak, verbeterd — begonnen de zonnestralen over den schouder van den Salak te gluren en verdreven zij de morgennevelen, die over rivier en vallei hingen. De krater van den Salak stond daar duidelijk zichtbaar — zijn vorm een purperen achtergrond voor het schilderij, dat zich geleidelijk ontvouwde. Natuur was overal ontwaakt. De stemmen van spelende kinderen vermengden zich met het gezang van arbeiders, in de vroege reeds op weg naar de velden. Kapellen fladderden en zweefden als van de bloemen losgelaten blaadjes. De afstand maakte menschelijke figuren tot grootere kapellen, geel en oranje, vleeschkleur en blauw en rood. Schoon in

goed van. Het ontbijt — voor die in staatsdienst zijn, tusschen 7 en 8 uur 's morgens — bestaat bijna altijd uit vruchten, eieren en koffie. Koffie schijnt er een noodzakelijk iets te wezen.

„Eieren en kippen zijn er in overvloed. Te Manilla houden we er zoo van die vaste opinies op na. Een er van is dat de kippen er niet zijn als die thuis. We zeggen dat er geen smaak aan is.

„Maar nu ik hier ben, moet ik bekennen, het verschil niet te zien. Onze Philippijnsche kippen zijn even goed als die den Amerikaanschen bodem hebben opgekrabt, behalve dat ze niet zoo goed gevoed zijn, daar de menschen te arm zijn om ze goed te voeren.

„Om één uur hebben we de lunch, of tiffin, zooals we het daar noemen. Dat is een hartig maal van vleesch, groenten, salade en dessert. Het middagmaal is 's avonds, zoo ongeveer 7 uur of half acht, voor de meeste Amerikanen. Maar bij de notabelen onder de Philippijners, begint het om 9 uur, en staat men om 11 uur van tafel op.

„Er is onder de Amerikanen heel wat te doen wat het gezelschapsleven betreft. Meestentijds evenwel in den vorm van dinertjes, om de eenvoudige reden dat er weinig meer te doen valt dan te eten. Er wordt gereden en getuft-tuft — o zeker! we hielden er auto's op na. Men kan ze zelfs huren voor 5 dollars het uur.

„Natuurlijk ziet men er niet dikwijls vreemdelingen, want de eenige manier om er te komen, is over zee, en wij weten tot onzen spijt dat gemiddeld maar één mailstoomer in de twee weken aankomt. Dat is het onaangenaamste van het leven daar.

„We zijn altijd vijf weken ten achter bij het leven thuis. We hebben er de telegraaf, maar die is zoo duur, dat particulieren daar zoo goed als geen gebruik van kunnen maken, behalve in geval van ziekte of overlijden. Een particulier telegram spelt gemeenlijk een tragedie.

„Maar de mailstoomer is een onderwerp, waarover men nooit uit kan praten. Voor hij aankomt is het een raden wanneer hij er zal zijn. Is het schip binnen dan is het een algemeene wedren naar het postkantoor. En van dat oogenblik, tot vele dagen daarna, is er maar één vraag onder vrienden: „Wat heb je gehoord?”

„De Amerikanen zijn gelukkig wanneer zij maar daar kunnen wonen, waar ze de haven kunnen zien.

„Manilla zelf, dat is de oude stad, met haar wallen en haar pleinen, is zoo vlak als een vloer. Daar buiten lag oorspronkelijk een kring van inlandsche dorpen, elk met een eigen naam. In verloop van tijd is alles in één opgelost en maakt het een deel van de stad. De oude stad wordt in *tra-muros*, d. i. binnen de wallen, geheeten. De Amerikanen hebben zich in *Ermstra*, in de *Malate*-wijk, gevestigd, een der hoog gelegen deelen van de stad. Het heeft een mooi aanzien, is koeler, de afwatering is er beter, en — hoewel daar misschien niet op is gelet —

den wagen komen, om dezen langzaam tegen den berg op te trekken. Goede wandelaars kan men dus den raad geven om dit gedeelte van den weg te voet af te leggen, waarmee omstreeks anderhalf uur zoude zijn gemoeid. Hierdoor zullen ze beter in staat wezen dit wonderbaarlijke werk van gouverneur-generaal Daendels te bewonderen, merkt die gids op en we vermoeden, dat hierin een tikje Hollandsche satire ligt opgesloten. Wij hebben den weg bereid en we voelen ons niet geroepen het oude Schotsche gezegde te parodiëren: „Zoo ge dezen weg gezien hadt, vóór hij werd aangelegd, zoudt ge de handen ophieven en generaal Wade zegenen.”

Daendels moge een bewonderenswaardig man geweest zijn, een dapper soldaat en een bekwaam bestuurder, maar zijn ingenieurs-capaciteiten waren niet van gelijke hoedanigheid. 't Ware veel beter geweest, indien de weg nooit ware aangelegd. Er is zeker nooit een weg zoo slecht getraceerd, en 't verwondert ons niet, dat een zoo praktisch volk als het Hollandsche er zich toe opmaakte een beteren weg aan te leggen over *Tijtjoeroeg* en *Soekaboemi*. Wij hebben meer ontoegankelijke, geplaveide bergpaden in China gezien, maar niet veel, en toen we om kwart over twaalfen het *Sindanglaja*-hotel bereikten, hadden we meer respect voor ons span, dan we hadden kunnen denken toen in den vroegen morgen het vooroordeel zich aan ons opdrong.

* * *

het ligt aan den naar *Mac Kinley Post* gekeerden kant van de stad, zoodat de troepen in geval van nood er eerder kunnen zijn dan wanneer ze de heele stad door moesten marcheeren.

„*Mac Kinley Post*, tusschen twee haakjes, daar zijn we te *Manilla* heel trotsch op. Het is het grootste Amerikaansche garnizoen, een gemeente op zich zelve, met straten, kazernes, magazijnen en een eigen postkantoor. Het ligt maar vijf mijlen van *Manilla* en men komt er per trolley-wagen in dertig minuten. Het parade-veld is met de hand gemaakt, zou men zeggen. Het was een terrein vol oneligheden, maar ziet er nu keurig uit. Boomen zijn langs de straten geplant, en de officiers-vrouwen, die er wonen, hebben prettige kwartieren.

Als regel zien de Amerikaansche vrouwen te *Manilla* weinig van de inlandsche maatschappij. Er zijn enkele voornamen Philippijnsche families, die met de Amerikanen omgaan, maar de meesten houden er een eigen gesloten kringetje op na. Het zijn meerendeels mestiezen.

„Er is te *Manilla* bijna geen enkele pur-sang Philippijner te vinden. Vele geslachten na elkaar is er vreemd, hoofdzakelijk Spaansch bloed in gekomen, zoodat de mesties op het oogenblik een oneindige verscheidenheid te zien geeft in den graad van vermenging.

„Of er ook met Amerikanen trouwen? O ja, heel wat ambtenaren in burgerrijken dienst, enkele onderwijzers, twee officieren, — die, naar ik meen, na hun huwelijk uit het legertraden — hebben Philippijnsche vrouwen.

„Als regel zijn die huwelijken onder Amerikanen niet erg gezien. Maar de mannen zelve zeggen, dat zij de meisjes, die zij lief hebben, huwen, en dat dezen goede vrouwen voor hen zijn. Zij hebben geen behoefte aan dametjes!

„'t Is waar, dat vele Philippijnsche meisjes er aantrekkelijk uitzien, maar 't is de vraag, of de huwelijken per slot van rekening verstandig zijn. Keert de man naar Amerika terug, dan voelt de vrouw zich niet thuis in zijn kringen. Ruimte genoeg dus voor teleurstelling aan beide kanten.

„Maar de vrouwen der rijke mestiezen te *Manilla* zijn haar gezelschap ten volle waard. De menschen leven er goed van en halen verbazend uit tegenover de gasten. Zij spreken verscheidene talen, houden veel van muziek, gaan dan ook steeds naar de Italiaansche opera in het speelseizoen en geven zelve veel muziekavondjes.

„Het is de eerezucht van iedereen, in werkelijkheid van elk meisje uit deze klasse om naar *Parijs* te gaan, en men leest telkens in de bladen van mejuffrouw zoo en zoo, die juist van *Parijs* is teruggekeerd, waar zij een cursus heeft doorgemaakt in stemvorming of zoo iets.

„De meeste Amerikaansche vrouwen ontmoeten deze Philippijnsche dames nooit. Wij zien ze in haar wagens, of in den schouwburg, dan wel bij gelegenheid in de winkels. Dat is alles. Soms wordt een Amerikaan, die hun taal spreekt en meevalt, in hun kring opgenomen. Maar dat gebeurt niet veel.

„Philippijnsche vrouwen van andere klassen

Geen weg voor auto's.

Noodefoos te zeggen, dat het geen weg voor automobielen is. Het zou onraadzaam wezen dezen weg naar *Sindanglaja* te kiezen, indien zich dames bij het gezelschap bevinden. Maar, zoo zij iets voor bergklimmen gevoelen, zou de bagage onder de hoede van enkelen van het gezelschap per spoor naar *Tjandjoer* kunnen worden gezonden, de voertuigen te *Toegoe* afgedankt en de rest van den weg te voet afgelegd. Ook zoo hadden we toch reeds een groot deel van den tocht naar boven te voet te maken over onbedekt verhardingsmateriaal. Aan de andere zijde dalende, leidde de koetsier de paarden een eindweegs aan den teugel en voegde zich toen bij ons in de kreta. Die tocht naar beneden was de gevaarlijkste, dien we ooit maakten in iets dat op wielen loopt, met uitzondering van een spoorwegreisje van *Manilla* naar *Malolos* tijdens den Philippijnschen opstand in 1899. *Jack London*, de Californische romanschrijver, zei ons eens, dat het leven niet waard was te worden geleefd, zoo 't niet om de emotie ware. Wij hadden meer emotie dan het ons lief is in één uur bij mekaar te zien op dien tocht van den *Poentjak* naar *Sindanglaja*. Verscheidene keeren moesten we op verzoek van den koetsier gaan verzitten en hadden wij te zorgen, dat de *barang* niet op hem viel, terwijl hij onze drie rakkers van *Bataksche* avonturiers bewerkte. Wanneer een ongewone loer ons bijna in een sloot aan den linkerkant of in de zorgvuldig

ziet men veel. Dat zijn degenen, die met de Chinezen den kleinhandel beëindigen. De inlandsche vrouwen nemen daar een positie in als bij geen enkel ander oostersch volk.

„Zij mogen koopen en verkoopen, en eigendommen hebben en daarover naar eigen believen beschikken. Dit verschaffte haar een positie en een onafhankelijkheid, die eenig zijn onder oostersche volken. In de, door de Amerikanen opgerichte scholen, worden meisjes zoowel als jongens onderwezen. Onder de inlandsche onderwijzers waren de besten, die ik zag, vrouwen.

„De Philippijners in heel den archipel zijn zeer op onderwijs gesteld. Ik bezocht eenige scholen in de provinciën, die daar in kleine gebouwen worden gehouden, waar bij wijlen ook missen door de priesters worden gelezen. De geestelijken hebben deze visites, zooals ze worden geheeten, ter beschikking van het gouvernement gesteld, ten behoeve van het openbaar onderwijs — heel vriendelijk dus van hun kant.

„Op deze scholen merkte ik onder andere een vriendelijken trek bij de Philippijners op. Er waren verscheidene jeugdige knapen, op school wel te verstaan, met den *Benjamin* der familie onder hunne hoede. En wanneer aan hen de beurt kwam om te lezen, stonden ze op, met *Baby* op de heup, juist als de kleinen door de moeders worden gedragen.

„Deze vriendelijkheid en genegenheid is een der meest sprekende trekken van het familieleven daar. Philippijnsche vaders zijn een en al liefde voor hun kinderen. Zij zullen de kleinen mijlen ver mee naar de kerk dragen, of moeder al meegaat of niet.

„De vader neemt de zuigeling zelfs mee naar de plaats voor het hanenvechten. Wanneer men voor een huis een groep mannen ziet staan, dan kan men er haast zeker van zijn, dat er één bij is met een zuigeling in z'n arm. Zeis jonge mannen dragen kleine broertjes of zusjes rond, zonder dat verlegen-verontschuldigende van een Amerikaan in zoo'n geval.

„Natuurlijk zullen cynici opmerken, dat de mannen zoo lui zijn, dat ze liever zich met dat gemakkelijk werkje belasten, dan met den arbeid, dien de vrouwen intusschen verrichten. Maar ik geloof niet, dat ze zoo lui zijn als men wel eens van hen heeft gezegd.

„Onder de Spanjaarden ontvingen ze niet meer dan 25 centen daags voor gewonen arbeid, geen groote prikkel dus voor ijver. Dikwijls ontvingen ze nog minder, en soms werden ze gewoon weg gedwongen om te werken zonder betaling.

Sedert wij in den archipel kwamen zijn tramlijnen aangelegd, rioolstelsels en waterleidingen, en andere openbare werken ter hand genomen, waarbij de inlander getoond heeft, te kunnen werken.

„In heel het oosten betalen de Amerikanen loonen, waarover de andere vreemdelingen brommen. Maar wij hebben het werk noodig en willen dat het vlug geschiedt. Wij hebben bovendien het geld en zijn bereid te betalen voor het, „nu dadelijk”, waarop het voor ons aankomt.

bevloede rijstvelden rechts deed terugkomen, keerde de koetsier zich even om en grijsde een grijs van duivelsch genot, terwijl wij met vuur de Voorzienigheid dankten, die ons voor vernietiging behoede, en bij ons zelve overlegden, hoe lang iemand met gebroken ledematen het wel zonder geneeskundige hulp zou kunnen uithouden, zoo het ergste eens mocht gebeuren. Het onverwachte is dat, wat altijd gebeurt. Wij kwamen te *Sindanglaja* zonder kleerscheuren aan; alleen had een fleschje *Odol* zijn inhoud over onze beste kleeren uitgestort.

Gouverneur-generaal Daendels schijnt een hoog denkbeeld te hebben gehad van dezen merkwaardigen heerweg. Wij lezen toch, dat de hardnekkigheid, waarmee hij zijn plan doorzette om den hoofdweg naar de *Preanger* Regentschappen over dezen top aan te leggen, bepaald verbazend was. Hij deinsde geen oogenblik terug voor de vreeselijke sterfte onder de ongelukkige arbeiders noch voor de moeilijkheden en de groote kosten om zulk een weg behoorlijk te onderhouden, waar, in het bijzonder in den *West-moesson*, zware regenbuien voortdurend de aarde van den weg afspoelen, die bovendien niet eens noodig was. Laat dit het grafschrift zijn voor gouverneur-generaal Daendels.

(Wordt vervolgd)

„Wanneer een koetsier b. v. mij een peseta meer vraagt, boven het gewone tarief, betaal ik hem die. Het is maar 12½ cent, en mijn tijd en mijn zenuwen zijn me meer waard, dan die paar centen. Maar een Engelsman zal een half uur op het trottoir blijven staan, en over die paar centen gaan kibbelen. Dat is een beginselzaak voor hem. Hij wil zich niet laten afzetten.

„Anderzijds verlangen de Amerikanen voor het meerdere loon ook meer werk van den inlander, en il geloof, dat wij een beetje te veel van hem eischen.

„Onze mannen werken daar zelve hard, veel te hard. Ik ken enkele Amerikanen, die hun leven zeker verkorten door het harde werk, dat ze daar verrichten. 't Is in de tropen niet mogelijk zoo te werken als tehuis. Toch probeeren sommige mannen het en zij verlangen dan van hun inlandsche assistenten denzelfden ijver.

„De officiële werktijd is zeven uur, behalve in het warmste jaargetijde, wanneer we maar vijf uren hebben te werken, van 8 tot 1, of van 7 tot 12. Dan gaan we naar de tiffin, zonder tot onzen arbeid terug te keeren. Delen wij het, dan zouden we te uitgeput zijn, om iets uit te voeren. Ik geloof, dat veel beter werk zou worden gedaan, wanneer de werktijd zes of zelfs vijf in stede van zeven uren duurde.

„Wij verwachten van de inlanders, dat ze in een half uur of in een uur klaar zijn met hun lunch, zooals hier in Amerika, en dat ze dan weer aan den arbeid gaan, maar vergeten, dat voordat wij kwamen, deze lieden en hun vaders voor hen om 2 uur 's middags op één oor lagen.

„Nu kunt ge jonge mannen aan hun lessenaars zien zitten, met het hoofd op zij, en om 2 uur vast in slaap. Ik heb ze dikwijls zoo gezien, en had het hart, niet ze wakker te maken.

„De Amerikanen voelen den invloed van het klimaat, dat afgezien van de lang-aanhoudende hitte, echter niet zoo heel kwaad is. Van 1 October af, hebben we drie heerlijke maanden. Dan komt de warme zomer, en omstreeks Mei begint het regenseizoen, met koele nachten en drukken-de hitten over dag.

„Er zijn bergstreken waar het koel en aangenaam is. Zij waren vroeger ontoegankelijk, maar de heer Taft heeft een weg door militaire ingenieurs laten aanleggen, die van het eindpunt van den spoorweg, 121 mijlen van Manilla, naar Benguet voert, tot 5000 voet boven de zee. Daar ligt Baguio, daar zijn pijnboomen en vriest het bijwijken, en is de atmosfeer heerlijk koel. Over het aanleggen van den weg, is in 'ertijd heel wat te doen geweest, niet alleen in de inlandsche bladen, maar ook hier in Amerika. De weg heeft 3 miljoen pesos gekost, en moest telkens weer worden hersteld. Maar hij brengt nu zijn geld op.

„Er gaat van het werk daar ginds een zekere bekoring uit, die zich niet laat verklaren. Daar komt het voor of men werkelijk wat doet, tot iets komt. En toch nemen de inlanders alles wat wij voor hen doen, met zeker wantrouwen aan. Zij zijn altijd door hen, die over hen stonden, geëxploiteerd, en zij denken wellicht, dat het ons ook daarom te doen is, wanneer ze niet goed toekijken.

„Zelfs de armere inlanders hebben iets over zich, dat hun zekere waardigheid verleent. Zij zijn geboren redenaars, natuurlijk ook goede tooneelspelers. Ik zag eens bij een opvoering van de „Koopman van Venetië" door schoolkinderen, de rol van Portia door een inlandsch meisje vervullen.

„In een opzicht zijn de inlanders bang voor de Amerikanen, en zelfs niet zoo'n klein beetje voor de vrouwen onder ons. Zij zijn meest heel klein, kleiner nog dan de gemiddelde hoogte van een Amerikaanse vrouw. En evenals kinderen hebben ze voor die groote menschen min of meer respect.

INGEZONDEN.

Het weekblad „de Prins" en de Athjeh-politiek.

In de „Prins" van 18 Januari 1908 komt voor no. 2 van een nieuwe serie „Indische Penkrassen" door den heer Clockener Brousson, als toelichting van een plaat, voorstellende den onlangs verbannen ex-(pretendent-)sultan Toeankoe Mohammed Daoud Sjah.

En wat men in de „Prins" niet zou verwachten: er wordt critiek geleverd op onze Athjeh-politiek. Maar welk eene! Platweg gezegd, zou men kunnen spreken van een critiek, ingegeven door een warm

hart, maar van den kouden grond.

Ik ga voorbij de bewering, dat, wanneer het gouvernement den Sultan na zijne vrijwillige onderwerping, grootmoedig had behandeld en in zijne waardigheid, onder oppergezag van het gouvernement, had hersteld, dat dan de mogelijkheid geëenzins was uitgesloten, dat de oorlog voorgoed geëindigd ware.

Een ieder is vrij, wanneer 't hem lust, dergelijke gissingen te niten. Veel schade doen zij niet en ieder, die weet hoe de ex-sultan een willoos man, speelbal steeds was in handen van de priesterpartij, zal slechts de schouders, bij 't lezen, ophalen.

Maar onverantwoordelijk noem ik de wijze waarop het groote publiek, dat altijd maar weinig blijk geeft in de belangstelling in de koloniën en geacht kan worden weinig op de hoogte te zijn, verder wordt ingelicht (sic!)

1. beweert de heer C. B., dat de Hollander kwam o. a. om den godsdienst van den Atjeher te vertrappen(!)

Mij dunkt de geschiedenis en de ondervinding nu nog leert ons, dat de opeenvolgende regeeringen den Islam of welken godsdienst ook, steeds de vrije hand heeft gelaten, zolang de belijders zich onthielden om den godsdienst te gebruiken als wapen tegen het gouvernement.

2. Na vermeld te hebben, dat wij, in plaats van den ex-sultan in zijne waardigheid hersteld te hebben hem als ambtelooz burger te Koëta-Radja lieten leven, zonder macht, als ornament bij feestelijke gelegenheden, tot verhooging van den luister en het prestige van ons gouvernement, schrijft de heer C. B.:

„Daaruit laat zich verklaren, dat hij om zijn leed te verdrijven, zich ging verdooven met opium en eindelijk weer ging heulen met de ons kwaadgezinde Atjehers" enz.

Is zulk een bewering, ik durf zeggen: beschuldiging, ernst of kortswijl?

De schrijver der Ind. penkrassen verwacht oorzaak en gevolg. Juist omdat de ex-sultan een man was, verslaafd aan vrouwen en opium, werd zó en niet anders met hem gehandeld. Met een man van karakter had men zeker zijn voordeel gedaan. Het verslaafd zijn aan opium kome niet op onze rekening.

L. J. LEFEBRE.

Den Haag 18 Jan. 1908.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 December 1907.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof aan den houtvester bij het boschwezen F. W. Snepvangers.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de resident van Djokjakarta J. R. Couperus.

Benoemd: tot commies der 2e klasse bij den post- en telegraafdienst R. Djepenhorst.

Ontslagen: het gewezen districtshoofd van Bandjermasin en Ommelanden, Kiahi Bondan; op verzoek, eervol, het hoofd (poenggawa) van het Balische district: Tjakra—Negara—Oost (Lombok), Goesti Nengah Abian, van Tjakra—Negara—Zuid-oost I Goesti Bagoes Djantik Tjemah; de wedono van Kandangan (Paseroean) Mas Ranoelikromo.

Benoemd: tot inlandsch officier van Justitie de ass.-wedono van Doekoen (Kedoe) Raden Soetedjo.

Ontslagen: als luitenant der Overwalsche vreemdeelingen te Tandjong Pinang (Riouw) Moena Zena Mohamad Noerdin; en benoemd als zoodanig Kana Moena Abdoel Kadir, handelaar.

Benoemd: tot hulponderwijzeres te Bandjermasin Mej. B. G. Wortman.

Toegelaten: tot de uitoefening van genees-, heelen- en verloskundige praktijk H. N. Rogge Cz., arts; van de verloskundige praktijk mevr. H. J. Vermeulen—Meijer.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof aan den dirigeerend off. van gezondheid der 1e klasse Dr. A. J. Olivier.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de luit.-kolonel der infanterie A. L. Statius Muller.

* * *

Uit de Javasche Courant van 24 Dec. 1907.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaren verlof aan den predikant bij de Evang. Gem. te Batavia C. J. Mulder; één jaar verlof aan de hulponderwijzeres mej. M. de Rochemont; wegens langdurigen dienst, één jaar aan den ass.-resident, secretaris te Amboina, A. van Wetering.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de opzichter-machinist te klasse bij de S.S. op Java W. F. Rademaker; de stationschef der 1e kl. R. C. M. Brouwer en de verpleegster bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg P. H. Kortland; benevens de hulponderwijzer J. Maulany.

Ontheven: op verzoek, van de waarneming der betrekking van leeraar aan het Gymnasium Willem III, H. A. von Dewall en benoemd tot tijdelijk 1en commies bij het Departement van Landbouw.

Gesteld: met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar,

ter beschikking van den directeur van B.B., C. A. Schnitzler; ter beschikking van den directeur van B. O. W., U. J. N. Nijman en D. J. F. van Es, ten einde te worden benoemd tot adsp.-ingenieur; ter beschikking van den inspecteur van den pandhuisdienst de 1e luit. der mariniers R. G. A. Schreiner.

Benoemd: tot veearts bij den burg. veeartsenijkundigen dienst J. H. Ch. Vermeer; tot topograaf bij den dienst van het Mijnezen A. L. E. Gaston; tot commies der 2e klasse bij den post- en telegraafdienst E. G. Wiemans; tot tijdelijk idem, A. Scipio;

tot patih van het regentschap Grobogan, Raden Mas Ario Poerbaningrat; tot wedono van Majong, Mas Santoso; tot wedono van Timorlaet (Soemenep) Kiahi Mertadiredja; van Tanahmerah (Bangkalan) Mas Sastro Troeno; van Sapoeði (Soemenep) Raden Kerto Widjojo;

tot lid van den Landraad te Patjitan, Raden Mas Djoeadikoesoemo; Raden Tjokrodirdjo en Mas Djoetemojo.

Ontslagen: eervol uit 's Lands dienst, de Inl. officier van Justitie te Saparoea J. Manupassa en benoemd als zoodanig M. A. L. Leiwakabessy.

Ontheven: eervol, van het Openbaar Ministerie bij het residentie-gevecht te Ngawi A. F. L. Kromhout; belast met die functie H. W. Bloch.

Geplaatst: in de res. Semarang de burg. ambtenaar G. W. M. Beck.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweejarig verlof aan den 1en luitenant der inf. E. J. Geldorp.

Benoemd: tot 3den commies bij het D. van O., H. de Vlugt.

Hersteld: boven de formatie, in activiteit, de van verlof terug verwacht wordende dir. off. van gezondheid der 1e kl. W. M. Geill.

Geplaatst: bij het 11e bat. de 1e luit. der inf. J. F. den Ouden; bij het 16e bat. de 1e luit. A. J. Ensink; bij het garnizoensbataljon der W. afd. van Borneo de 1e luit. G. J. Bode en bij het garniz.-bataljon te Makassar de 1e luit. J. H. C. Vastemou, allen uit Nederland aangekomen.

Inhoud van Tijdschriften.

Vereeniging „Moederland en Koloniën". 8e jaargang 1907-1908 No. II.

Psychologische koloniale politiek, door Dr. J. H. F. Kohlbrugge.

Berichten uit de Zendingwereld. 15 Januari 1908.

Weder iets over de Zending op Mentawai.

Weekblad voor Indië. 1907-1908 No. 35.

Indo-Nederlanders naar Holland, door Dr. A. A. Fokker. — Terreinverkenningen voor het Alg. Ned. Verbond, door Dr. F. P. H. Prick van Wely. — Een Indisch predikant uit de 18e eeuw, door Gabriël. — Kindersmart, door Henri Borel. — Een tocht van 10 dagen door Flores met kapitein Christoffel (met foto's), door E. — De nieuwe torpedobooten (met foto's), Indrukken van den dag, door Corax. — Enz.

De Indische Mercur. 1908. No. 2. 14 Januari.

Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — De oprichting eener Gouvernements-rubber-onderneming in Suriname. — Handel in caoutchouc en getah-pertja van de Straits-Settlements over 1906. — Vergadering van caoutchouplanters. — De eerste vergadering in 1908 der Kamer van Koophandel te Amsterdam. — De teekenis van het bezoek van den Gouverneur-Generaal aan Pangkalan-Brandan. — Voornaamste handelsartikelen van Singapore. — De Java-suikerproductie in 1907. — Suikerproductie in den Oosthoek. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Idem No. 3. 21 Januari 1908.

Dr. K. W. van Gorkom's scheikundige bijdragen tot de kennis der Java-kind, door P. v. d. Wielen. — Het negende Koffiecongres te Soerabaja. — Kinakultuur-belangen. — De kwaliteit der Java-ruwsuiker. — De exploitatie der fosphaatmijnen Santa Barbara op Curaçao. — De tabaksinyoeren in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. % De malaria-bestrijding. — Voordracht van den heer Th. F. A. Delprat over de reis naar Nederladsch-Indië. — Kultuurberichten. — Enz.

INDISCHE VENDUTIE

Malakkastraat 74,

Den Haag.

Is het Soliedste Adres voor hen die KOMEN om zich te installeeren en voor hen die hun Inboedel 't voordeeligst van de hand wenschen te doen, zonder kosten voor den inzender.

Bergplaats voor Inboedels.

Verhuizingen en Transporten.

GEOPEND van 9 tot 5 uur.

(Zondags gesloten.)

Levensverzek. Mij. Arnhem,

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden en tegen lage premiën.

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

J. S. DIJKHOFF,

Den Haag -:- Mauritskade 83

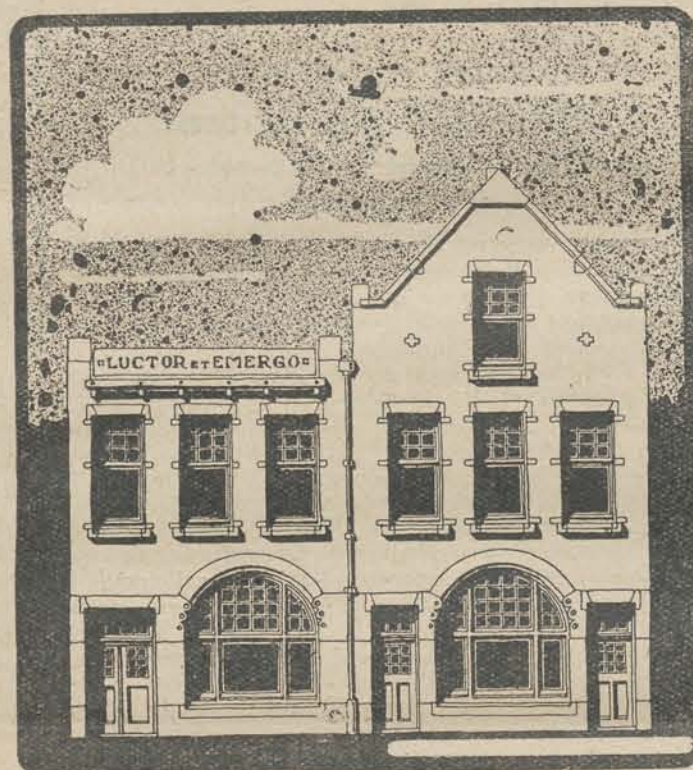
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemd Geld, verzilvert Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantien.

Vacant.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2-4,

Telephoonn. 4424

:-:

Den Haag.

A. SCHARENBERG.

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
Thee- en Presenteerbladen,

Zheeserviezen,

Koffiestelletjes, Bouilloirs,

enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

DEN HAAG.

-:- Pension -:-

ZORGVLIET

6Gr. Hertoginnelaan

H. W. G. ROOSEBOOM.

Gouden Medaille.

Paris 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroei-middelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schrift telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Success bijna altijd zeker.